

pretări unilaterale a mitului: isiacă, dionysiacă ori platonică — reține totuși semnificația filozofic-alegorică a poveștii. „L'histoire d'Amour et de Psyché — citim la p. 19 — est une „odyssée” de l'âme humaine, elle n'est pas une „nouvelle” qui n'aurait d'autre fin que le plaisir de conter. Tradition issue de la „révélation” orphique, théorie platonicienne de l'amour, cheminement et ascension de l'âme depuis l'incarnation jusqu'à l'apothéose, tout cela est présent dans ce véritable „mythe”, dont le support a été demandé à un conte de bonne femme”.

În stabilirea textului, editorul, cîștigat de studiile lui D. S. Robertson, se întemeiază cu precădere pe manuscrisul F (un *Laurentianus* din sec. XI), ale cărui greșeli încearcă să le explice fără a recurge la conjecturile temerare atît de numeroase în ediția Van Der Vliet, respinse astăzi cu hotărîre de cercetătorii tradiției manuscrise a lui Apuleius.

D. M. Pippidi

EUGIPPIUS, *Das Leben des heiligen Severin*. Lateinisch und deutsch. Einführung, Übersetzung und Erläuterungen von Rudolf Noll. Mit 1 Karte. Akademie-Verlag, Berlin, 1963, VIII, 150 p. (Schriften und Quellen der antiken Welt, 11).

Eugippius a trăit cam între anii 460—536. Pînă la vîrsta de 28 de ani și-a petrecut viața în Noricum, îndeosebi în orașelul Favianis, azi Mautern pe Dunăre, puțin mai la vest de Viena, iar în anul 488 a fost silit să se mute în Italia, unde s-a retras la Lucullanum, lângă Neapolis. Severinus era originar din Italia, dar a petrecut un timp în Orient, iar de acolo a ajuns în Noricum și a activat de-a lungul Dunării, între Vindobona (Viena) și Quintanis (azi Künzing, în Bavaria), la apus de Passau, pînă în anul 482. Amîndoi au cunoscut de aproape viața provincială din valea Dunării, într-o regiune unde se întilneau și se ciocneau puternic civilizația romană și lumea germanică. Dar orizontul celor doi bărbați era mai larg decît granițele înguste ale provinciei Noricum, de aceea *Viața sfîntului Severin*, scrisă de Eugippius în anul 511, este un document istoric de mare însemnătate pentru cunoașterea imperiului roman din veacul al V-lea. Din lectura lui, prin aluzii sau analogii prețioase, ne putem face o idee și despre viața de la Dunărea de Jos, din părțile țării noastre, în epoca aceea.

Opera ni s-a păstrat în opt manuscrise, rînduite de Theodor Mommsen în două grupe: grupul I, socotit mai autentic și cuprinzînd manuscrise din veacurile X—XI, și grupul II, cu manuscrise din secolele X—XII. Prima ediție critică a fost dată de H. Sauppe, în *Monumenta Germaniae Historica*, în 1877, iar a doua a fost pregătită de P. Knöll și a apărut în 1886, în *Corpus scriptorum ecclesiasticorum Latinorum* de la Viena. Cel care a studiat în adîncime manuscrisele și a alcătuit un aparat foarte bogat a fost Theodor Mommsen, a cărui ediție a apărut în 1898, după ce autorul publicase în prealabil un studiu amănunțit, intitulat *Eugippiana*, în revista *Hermes*, din anii 1897—1898. Textul stabilit de Th. Mommsen a fost reprodus în ediția (cu traducere și introducere) a lui Rudolf Noll, din anul 1947, tipărită la Viena și destinată publicului mare. Pentru ediția de față a fost ales tot textul stabilit de Mommsen, dar i s-a adăugat un aparat critic redus, selecționat din aparatul extrem de bogat al lui Th. Mommsen. Munca selectării aparatului critic a făcut-o Emil Vetter, care în ediția de față semnează și un capitol din introducere, intitulat: „Baza tradiției manuscrise și stabilirea textului”. Examenul aparatului critic a fost util și a dus la concluzia că preferința dată de Mommsen grupului I de manuscrise nu este pretutîndeni îndreptățită. Într-adevăr, analiza conștiincoasă făcută de

Emil Vetter și exemplele citate în introducere sînt convingătoare. Se înțelege că această constatare s-a răsfrînt și asupra stabilirii textului din ediția de față, care, deși are la bază ediția lui Mommsen, se deosebește totuși de aceasta în unele locuri. Rezultatul este un progres față de trecut, iar ediția de față poate fi luată ca punct de plecare pentru toate cercetările viitoare.

Traducerea făcută de Rudolf Noll se înfățișează precisă și elegantă, răspunzînd întru totul intenției inițiale de a atrage un număr cît mai mare de cititori. Introducerea este magistrală: deși lipsită de un aparat informativ în subsol, ea conduce discuția cu deosebită pricepere și captivează în cea mai mare măsură. Autorul cunoaște bine atît rezultatele cercetărilor arheologice moderne cît și izvoarele literare antice și prezintă o sinteză frumoasă care pune în plină lumină textul lui Egiptius. Comentariul succint este îndestulător pentru înțelegerea problemelor studiate.

Din lectură, Egiptius apare o persoană modestă, dar nu lipsită de cultură, cu toate că el însuși se declară neștiutor (*ignarus liberalium litterarum*) și străin de știința veacului (*saeculari... litteratura*). Această modestie se traduce printr-un stil simplu și limpede, care se potrivește bine cu întâmplările povestite și le garantează destulă veracitate istorică, spre deosebire de operele înflorite și străbătute de patosul retorice al unor istorici de cabinet. Limba nu cuprinde vulgarisme, dar nici artificii stilistice luate din cărți: după unele trăsături, se vede că autorul a trăit multă vreme în Italia și și-a însușit felul de a vorbi al publicului cult de acolo, dar nu și particularitățile graiului de rînd din regiunile izolate. Autorul scrie în limba comună a vremii, care cuprinde și unele deosebiri față de limba clasică, de pildă: *scio quia* „știu că”, *credimus quod* „credem că”, *polliceor quod* „făgăduiesc că” etc. *Memoria* are înțelesul de „mormînt”. Pentru noțiunea „a muri” sînt folosiți termeni de factură creștină: *migrare e corpore*, *transire, de hoc saeculo transire, e corpore transire, de saeculo recedere*. Ablativul *mente* precedat de substantiv apare cu valoare slăbită, amintind de sufixul *-ment, -mente* din limbile romanice: *improvida mente* „pe neașteptate”, *praesaga mente* „cu presimțire”. *Basilica* înseamnă „biserică”, în înțelesul concret de „construcție, clădire”, pe cînd *ecclesia* exprimă noțiunea de „adunare, comunitate creștină”. Substantivul *dies* este de cele mai multe ori de genul feminin, după cum s-a transmis și în limba romînă, dar apare cîteodată și de genul masculin: *quadam die, eadem die*, dar și *eadem die, die tertio*. Cuvîntul *hospitium*, cu înțelesul „casă”, a stăruit pînă în limba greacă modernă: *σπίτι*. *Eccē ille qui* precede și explică în parte pe *acela care* din limba romînă, iar *se mirabantur* pe „se mirau”. Pronumele *ille* așezat după substantiv (*loci illius, liquor ille gratissimus*) arată o topică labilă și justifică prezența articolului enclitic din limba romînă.

H. Mihăescu

P.BOSCH-GIMPERA, *El problema indoeuropeo*. Con un apêndice de M. Swadesh. Mexico, Direccion General de Publications, 1960, 385 p.

Punerea de acord a datelor arheologiei, antropologiei și lingvisticii este, după cum se știe, una dintre cele mai complicate probleme ale istoriei civilizației umane, căci obiectele și craniile rămase de la popoarele dispărute nu spun nimic asupra limbii pe care o vorbeau acestea. Un popor își poate schimba în cursul istoriei sale limba și civilizația, și vorbitorii aceleiași limbi pot fi foarte bine de rase diferite. S-au construit, pe baza identificării nejustificate, pripite, adeseori de-a dreptul voit rău intenționate, teoriile cele mai fanteziste, uneori pur și simplu criminale.